

Заклекта О.І.

*к.е.н, доцент,
кафедра економічної теорії,
Тернопільський національний
економічний університет*

Мельник О. І.

*студентка магістратури,
факультет банківського бізнесу,
Тернопільський національний
економічний університет*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Одним із напрямів соціально-економічного розвитку України є проведення фіскальної децентралізації як необхідної складової наповнення місцевих бюджетів. Адже саме вони виконують функції розвитку територій через забезпечення громадян благами колективного користування. Переміщення фіскального потенціалу на рівень органів місцевого самоврядування сприятиме їх фінансовій автономії і створить підґрунтя для якісного забезпечення публічними послугами.

Ряд питань, пов'язаних з реалізацією положень фіскальної децентралізації у сфері суспільних фінансів досліджуються в працях таких зарубіжних учених, як В. Оутс, Р. Масгрейв, Дж. Б'юкенен, Ч. Тібу, П. Самуельсон. Серед вітчизняних науковців ці проблеми досліджували В. Кравченко, О. Василик, В. Федосов, І. Луніна, С. Слухай, О. Кириленко та ін. Разом із тим в умовах змін податкового законодавства, спрямованих на підвищення рівня фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, дана проблема не втрачає своєї актуальності.

У більшості країнах Європи свідченням активного розгортання процесів децентралізації є зростання обсягів видатків місцевих бюджетів відносно обсягів видатків державного бюджету. Зокрема, у Швеції, Данії, Іспанії частка видатків місцевих бюджетів у загальних видатках країни складає більше 50%. А у Швеції, Данії, Фінляндії, Люксембурзі, Австрії, Франції, Ірландії, Португалії частка власних доходів у структурі доходів територіальної громади перевищує 50 %.

Організація місцевого самоврядування і його фінансове забезпечення у зарубіжних країнах здійснюється відповідно до положень міжнародних правових актів, а саме Європейської хартії про місцеве самоврядування. Врахування положень даних документів у бюджетно-податковому законодавстві країни дозволяє забезпечити достатній рівень фінансової самостійності органів місцевої влади.

Основним нормативним актом в Україні є Конституція (ст. 132), де зазначено, що територіальний устрій нашої країни ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації й децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій [1].

Положення, що стосуються безпосередньо фіскальної децентралізації регулюються Бюджетним та Податковим кодексами України. Ключові зміни полягають у наданні ширших повноважень органам місцевого самоврядування у прийнятті рішень та надання їм повної бюджетної самостійності щодо наповнення своїх бюджетів та здійснення видаткових повноважень [2]. Поряд із цим, передбачено збільшення джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів через розширення бази оподаткування податком на нерухомість, передачу окремих доходів з державного бюджету, запровадження акцизного податку з кінцевих продажів. Отже, змінами, внесеними до Податкового кодексу України, підвищено фіскальну незалежність органів місцевого самоврядування щодо місцевих податків та зборів та надано право самостійного визначення ставок оподаткування та встановлення пільг із їхньої сплати. Для здійснення видатків на делеговані державою повноваження в галузях освіти та охорони здоров'я запроваджено нові субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам – освітню та медичну[3].

До нормативно-правових актів, які здійснюють опосередкований вплив на фіскальну децентралізацію слід віднести: Закон України № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р., Закон України № 156-VIII «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р., Закон України №157-19 «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015р. Як доповнення до вищезазначених законів наступним елементом в інституціональній ієрархії здійснення фіскальної децентралізації в Україні є Постанова Кабінету Міністрів України №214 «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» від 08.04.2015 р. Окрім наведених нормативних актів слід виокремити Розпорядження Кабінету Міністрів України №333-р «Про схвалення Концепції місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 01.04.2014 р.

З огляду на проведений системний аналіз інституціонального забезпечення здійснення фіскальної децентралізації можна відзначити наступне:

- по-перше, в Україні, починаючи із здобуття нею незалежності, здійснювались спроби проведення фіскальної децентралізації, що неодноразово декларувалось різноманітними нормативно-правовими актами щоразу при зміні правлячої еліти;
- по-друге, незважаючи на наявність значної низки переваг проведення фіскальної децентралізації, а саме: забезпечення необхідними фінансовими ресурсами, можливість безпосередньо впливати на соціально-економічний

розвиток територій, наближення послуг до споживача та ін., фіскальна децентралізація несе й певні загрози. Останні можуть проявлятися через: отримання занадто широких повноважень органами місцевого самоврядування, відсутність контролю вищих органів за правомірністю та ефективністю використання фінансових ресурсів, порушення принципу територіальної справедливості, який передбачає наявність рівного доступу до суспільних благ незалежно від їх географічного розташування. Відтак, сьогодні необхідною формою міжбюджетних відносин є збалансована фіскальна децентралізація.

- по-третє, лише починаючи із 2014 р. спостерігаються не лише теоретичні, а практичні спроби проведення фіскальної децентралізації, що обумовлено прийняттям необхідних нормативно-правових актів та проведенням реальних змін, які призвели до утворення нових самостійних та фінансово незалежних об'єднаних територіальних громад.

Незважаючи на те, що наявна інституціональна основа фіскальної децентралізації в Україні потребує певних коригувань та вдосконалення, уже сьогодні існують практично усі передумови для успішної її реалізації.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. (зі змінами та доп.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254K/96-Vp>.
2. Бюджетний кодекс України від №2456–VI (із змінами та доповненнями) 08.07.2010. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page7>
3. Податковий кодекс України від №2755–17 (із змінами та доповненнями) 02.12.2010. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Заплітна Т.В.

*к.е.н., доцент,
кафедра економіки,*

Національний транспортний університет

Ковальчук М. О.

*студентка магістратури,
факультет економіки та права,*

Національний транспортний університет

СИНЕРГІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ АНАЛІТИКИ В БІЗНЕСІ

Швидкоплинність сучасних процесів економічного спрямування суттєво фокусує економічну аналітику на потреби новітніх технологій та переоцінку стратегічного розвитку компаній. Перш за все, це необхідність зменшити витрати